

ČLOVEK IN TRTA

Trst 1987, 195 str. ilustr.

Razstavo »Človek in trta« je v Kraškem muzeju v Repnu na pobudo Odborništvu za kulturo pri Tržaški pokrajini (vodi ga Slovenec Zorko Harej) leta 1987 pripravil Odsek za zgodovino pri Narodni in študijski knjižnici. Razstava se vključuje v širši sklop prizadevanj tega odborništvu za temeljitejšo seznanjanje tržaškega (urbanega) prebivalstva z različnimi pogledi na življenje in kulturo podeželskega sveta in za premoščanje dolgotrajnih oblik nerazumevanja, ki seveda temeljijo na različni narodnosti sestavi tržaškega območja.

V tem smislu je razstava »Človek in trta« nadaljevalka prejšnje (»Kamnita hiša«), v marsičem pa se obe razstavi tudi razlikujeta. V prvi vrsti v tem, da so prvi osnovali in pripravili v glavnem italijanski strokovnjaki, sedanjjo pa slovenski. Ni naključje, da sta se razstava in katalog »Kamnita hiša« zaustavila le ob zunanjih, vizualnih vidikih problematike (z izjemo prispevka slovenskega etnologa), medtem ko je pripravljalec »Človeka in trte« (zlasti s katalogom) uspelo prodreti globlje in so vinogradništvo osvetlili z različnih zornih kotov, predvsem pa v povezavi s konkretnim nosilcem te dejavnosti, kar so upravičeno naglasili že v naslovu. Naslednja vidnejša razlika je v predstavitvi naj bo v katalogu ali na razstavi) gradiva, ki se zdi v pri-

meru »Kamnita hiša« nemara oblikovno natančnejše izpeljana.

Te pripombe vsekakor ne gre razumeti kot vsebinsko kritiko opravljenega dela: pripravljalec »Človek in trta« lahko morda očita, da so skušali problematiko predstaviti preširoko, z vseh možnih zornih kotov. To je nato privedlo do tega, da so nekateri vidiki vinogradništva izčrpnije prikazani, za druge pa se zdi, da so dobili svoje mesto na razstavi in v katalogu predvsem zato, da bi bilo zadoščeno takšnemu »vseobsegajočemu« konceptu. Konkretneje povedano: v katalogu ni prave organske povezave med prvim, enotnejšim zgodovinsko-etnološkim delom in naslednjimi prispevki, ki so veliko bolj fragmentarni in skušajo prikazati nekatere aktualne probleme vinogradništva na Tržaškem. Podobno je na razstavi odmerjeno posebno mesto geološki sestavi tržaškega ozemlja, ne da bi bila ta odločitev v besedilu ali drugače določeneje utemeljena.

A tudi sicer lahko rečemo, da je obiskovalec na tej razstavi zaman iskal kak globalnejši razvojni pregled vinogradništva (z vsem ostalim, kar sodi zraven) na Tržaškem. Razstava se je namreč zadovoljevala s tem, da je posredovala nekaj izsekov iz te problematike, pri čemer je sicer dajala poseben poudarek njenim etnografskim vidikom. Podobno je v katalogu: Samo Pa-

hor v svojem kratkem prispevku navaja najstarejše vire in omembe te dejavnosti do konca 17. stoletja, kaj več o konkretnih razmerah v tem času, razen dejstva, da so trte povzročale nemalo hude krvi med meščani in okoljani, pa ne izvemo. Poglabljeni prispevek Alekseja Kalca nam nazorno govori o obsegu in kakovosti vinogradništva v Križu okrog leta 1780 ter o življenju kriških vinogradnikov. Tema zgodovinskega prispevka sledi vrsta zelo zanimivih in izvirnih etnoloških zapiskov mladih sodelavk Odseka za zgodovino o vinogradništvu na Tržaškem, ki se nanašajo zlasti na to stoletje. V uvodu Martina Repinc prikazuje metodologijo dela, sledi sestavek Žive Pahor o oblikah in ljudskem poimenovanju vinogradov, sajenju in razporeditvi trt, obdelovalni tehniki vinogradov in podobnem. Prispevek Kristine Kovačič obravnava postopke trgatve in prenašanja grozdja v klet, njegovega mastenja in stiskanja, shranjevanje mošta in vina ter razne vinske mere. Martina Repinc se nato vrača k trgatvi, ki jo obravnava z vidika socialne in duhovne kulture, prikazuje pa tudi odnos vinogradništva ter vinogradnikov do raznih praznikov, noše, prehrane in zdravstva, na koncu pa žal posveti osmicam le nekaj besed (to poglavje vinogradniške dejavnosti bi si nedvomno zaslužilo izčrpnjejšo ob-

ravnavo). Zanimiv je tudi prispevek Lučke Abram, ki po kratkem pregledu slovenskih narečnih značilnosti v tržaški pokrajini (tu se srečuje in prepleta kar troje narečij) posreduje posrečen »slovarček« domačih vinogradniških izrazov; s slovarčkom lahko neposredno primerjamo govor v dvanajstih izbranih krajih na Tržaškem. Kot rečeno, sledi zgoraj navedenim še vrsta manj izvirnih prispevkov, ki prikazujejo geostratigrafske značilnosti tržaške pokrajine (Franco Cucchi in Nevo Pugliese), pedološke poglede na vinograde na tem območju (Vitjan Sancin), klimatske zahteve vinske trte (Will Mikac), zaščitne ukrepe

in zdravstveno stanje vinske trte v tržaški pokrajini (Bruno Millo), gospodarski vidik vinogradništva (Mario Gregorič), problem izvedbe Ceste terana (Odo Kallan) in nekatere vidike kontroliranega porekla »Kras« (Carso) za tukajšnja vina (Raffaele Vitiello).

Ob zaključku lahko torej ugotovimo, da je katalog (predvsem po zaslugi etnoloških prispevkov) temeljno delo o vinogradništvu na Tržaškem, v katerem bo tako italijanski kot slovenski bralec (vsi prispevki so objavljeni dvojezično, pri čemer velja posebej omeniti tudi večinoma dobro opravljene prevode) našel marsikaj zanimivega. Morda bi kata-

logu ne škodila kaka uvodna beseda, nekaj več preglednih zgodovinskih prispevkov in nekaj manj aktualnih ali splošnih agrotehničnih podatkov, ki jih je sicer mogoče dobiti v vsakem priročniku. A vendar: če katalog še ne predstavlja monografije o vinogradništvu na Tržaškem, nas le popelje dober korak naprej v to smer. Za slovensko etnologijo pa je še posebej razveseljivo, da je našla na Tržaškem toliko navdušenih in ustvarjalnih moči med mladimi sodelavkami Odseka za zgodovino. In upati je, da bo za to ustvarjalnost imel Odsek tudi v bodoče dovolj posluha.

Milan Bufon

Robert Gary Minnich (ured.)

ASPECTS OF POLISH FOLK CULTURE:

AN ANTHOLOGY OF CONTEMPORARY RESEARCH
FROM THE DEPARTMENT OF SLAVIC ETHNOGRAPHY, CRACOW.

Bergen: Department of Social Anthropology, University of Bergen, 1987. — (Bergen Studies in Social Anthropology; 38)

Slovenskim etnologom dobro poznani norveški antropolog R. G. Minnich (pisec »haloške monografije« *The Home-made World of Zagaj*, 1979) je ob sodelovanju med bergenskim oddelkom za socialno antropologijo in krakovskim oddelkom za slovansko etnografijo pripravil izdajo zbornika prispevkov krakovskih etnologov. V angleščini ponuja v branje naslednjih pet razprav krakovskih etnologov:

Zbigniew Biały:

Prekupčevanje v vaseh južne Malopolske v 19. in začetku 20. stoletja.

Jan Bujak in Bogdana Pilichowska:

»Lajkonik« — živa tradicija Krakovčanov

Małgorzata Maj:

Dar v ženitovanju na Poljskem

Czesław Robotycki:

Art a vista

Anna Zambrzycka-Kunachowicz:

Sosiedstvo.

Urednikov uvodni zapis
Pogledi na poljsko ljudsko kulturo manj poučene bralce izjemno jedrnat in hkrati poglobljeno seznanja s statusom poljske etnologije v razmerju s socialno in kulturno antropologijo v Zahodni Evropi in s sociologijo na Poljskem; s

slednjo kot posledico specifičnega zgodovinskega in intelektualnega konteksta, v katerem se je poljska etnologija oblikovala kot nacionalna veda.

Objavljene razprave odsevajo empirične in teoretske usmeritve, ki jih nikakor ni mogoče neposredno povezati z raziskovanjem bergenskih socialnih antropologov, kakor tudi ne z norveško etnografijo in folkloristiko. Kljub temu da evropske etnografije in folkloristike koreninijo v podobnih intelektualnih podlagah, naravnanih v »nacionalno«, norveške in poljske raz-